

GELECEK PARTİSİ
EĞİTİM POLİTİKALARI BAŞKANLIĞI

RAPOR 4.1

MART 2020

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM 1: Mevcut Durum

Bir ülkenin ekonomik kalkınması ve sanayisi için en önemli husus o ülkenin üretim kapasitesidir. Üretim için elzem olan ise kaliteli teknik insan kaynağıdır. Mesleki eğitim üretim sürecinde üretimi bizzat gerçekleştiren teknik elemanları yetiştirir. Mesleki ve teknik elemanlar sayılarının fazla olması nedeniyle ülkenin istihdamına ciddi katkı sağlarlar.

Bununla birlikte mesleki ve teknik eğitimin ülkeye katkısı ekonomik kalkınma ve istihdamla sınırlı değildir. Sosyal faydaları arasında düşük suç oranları, sosyal uyuma katkı, dejavantajlı grupların eğitime ve istihdama katılımı ve toplumla bütünleşme sayılabilir. (Özer ve Suna, 2019)

Mesleki ve teknik eğitimin ülke kalkınmasına için önemi ve katkısı maalesef ülkemizde yeteri kadar anlaşılmiş değildir. İlkinden (1963) sonuncusuna (2013) kadar her kalkınma planında sözü edilen ama günümüze kadar beklenen gelişmeyi gösteremeyen ve kaliteyi tutturamayan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun önemli nedenleri vardır. Bunlardan ilk akla gelen katsayı uygulamasıdır. Katsayı uygulaması ile birlikte mesleki ve teknik okullardaki öğrencilerin üniversiteye girme şansları büyük ölçüde azalmış ve sonuçta 1999'dan bu yana mesleki ve teknik okullar tercih edilmemeye başlanmıştır. Bir zamanların torpil aranarak girilen okullarına rağbet azalmıştır. Bu okullara azalan talep ülkemizi çelişkili bir durumda bırakmıştır. Bir yanda kalkınma hamlesi için orta kademe teknik elemana (ara eleman) olan ihtiyacı giderek artarken bu elemanları yetiştirecek olan okullara rağbet azalmıştır.

MEB'in mesleki ve teknik eğitim alanındaki faaliyetlerine bakmadan önce mesleki eğitimle ilgili mevcut duruma bakmak faydalı olacaktır. Aşağıdaki Tablo 1 son on yılda mesleki ve teknik okullara devam eden öğrenci ve mezun sayılarını vermektedir. 2017-2018 akademik yılındaki sayı 2010-2011 akademik yılındaki sayının altında kalmıştır. 2019 yılındaki toplam öğrenci sayısının 1 milyon 793 olduğu hatırlanırsa mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrenci sayısı son dört yılda azalma eğilimine girmiştir.

Tablo 1. 2008-2018 yıllarında Mesleki Teknik Öğretim Kurumlarındaki Öğrenci ve Mezun Sayıları

Akademik Yıl	Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Mesleki Eğitim Merkezleri	Toplam	Toplam Mezun	Toplam Mezun %
2008-2009	1,378,667	186,597	1,565,264	274,580	17.5
2009-2010	1,654,532	164,916	1,819,448	315,788	17.4
2010-2011	1,952,478	120,009	2,072,487	341,333	16.5
2011-2012	1,978,705	111,515	2,090,220	367,116	17.6
2012-2013	2,176,702	92,949	2,269,651	401,227	17.7
2013-2014	1,944,020	95,771	2,039,791	198,447	9.7

2014-2015	2,043,492	76,244	2,119,736	274,580	13.0
2015-2016	2,007,806	75,129	2,082,935	315,788	15.2
2016-2017	1,969,776	98,436	2,068,212	341,333	16.5
2017-2018	1,886,246	101,036	1,987,282	367,116	18.5

Kaynak: Özer 2019. Makalede verilen sayılardan hesaplanmıştır.

Azalan öğrenci sayısına rağmen okula girenlerden mezun olanların yüzdesinde artış söz konusudur.

Ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrencilerin ortaöğretim içerisindeki payında da azalma görülmektedir. 2009 yılında %38,2 olan pay 2018 yılında %31,7 olmuştur. Bu mesleki ve teknik öğrencilerinin oranının son 9 yılda azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Mesleki ve teknik eğitim okulları MEB içerisinde farklı genel müdürlüklere bağlıdır. Aşağıdaki tabloda okullar, bağlı oldukları genel müdürlükler ve herbirindeki öğrenci sayıları verilmektedir.

Tablo 2. Mesleki ve Teknik Eğitimle ilgili Genel müdürlükler, Bağlı okullar, Okul ve öğrenci sayıları

Genel Müdürlük(GM)	Okulun adı	Okul/kurum sayısı	Öğrenci sayısı
Mesleki Ve Teknik Eğitim Gen. Müd.	Mesleki ve teknik Anadolu Lisesi (MTAL)	2490	1.172.973
	Çok programlı Anadolu lisesi	797	187.614
	Mesleki eğitim merkezi	323	92.266
	Güzel sanatlar lisesi	82	15.502
	Spor lisesi	77	16.973
Özel Öğretim Kurumları Gen. Müd.	Mesleki ve teknik Anadolu lisesi, Özel eğitim uygulama okulu. Özel eğitim mesleki eğt.merkezi	413	107.228
Özel eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Gen. Müd.	Özel eğitim uygulama okulu Özel eğitim meslek okulu Özel eğitim meslek lisesi Araştırma geliştirme eğitim ve uygulama merkezi	444	25.951
Yükseköğretim ve Yurtdışı Eğitim Gen. Müd.	Müzik ve sahne sanatları lisesi	13	597
Hayat Boyu Öğrenme Gen. Müd.	Mesleki açiköğretim lisesi	1	174.287
Toplam		4640	1.793.391

652 sayılı MEB'in Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi ile mesleki ve teknik eğitimle ilgili birimler Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü altında yeniden yapılandırılmış ve MEB 2014/8 sayılı genelge ile farklı birimlere bağlı 22 okul türü üçe indirilmiştir:mesleki ve teknik Anadolu lisesi (MTAL), çok programlı Anadolu lisesi (ÇPAL) ve mesleki eğitim merkezleri (MEM). Son yıllarda gerçekleştirilen sadeleştirmelere rağmen MEB içerisindeki yapı oldukça dağınık görünmektedir.

Sayıda en fazla olan mesleki ve teknik Anadolu liselerine girecek öğrenciler 8.sınıfta ya merkezi sınavla Anadolu teknik programına ya da mahalle yerleştirmesiyle Anadolu meslek programı veya mesleki eğitim merkezi programına yönelmektedir.

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde 54 alanda ve 199 dalda merkezi eğitim merkezlerinde ise 27 alanda ve 142 dalda öğretim programı uygulanmaktadır.

Dünya genelinde mesleki ve teknik öğretimini seçen öğrencilerin akademik olarak daha az başarılı olduklarına dair yaygın bir kanı vardır. Bu açıdan ülkemiz bir istisna değildir.

Tablo 3. Farklı Lise Türlerinin PISA 2015 Testindeki Ortalama Performansları

Lise türü	Okuma	Fen	Matematik
Fen liseleri	524	534	537
Sosyal Bilimler liseleri	523	518	504
Anadolu liseleri	464	461	454
Anadolu İmam Hatip liseleri	413	407	398
Sanat liseleri	408	405	373
Mesleki ve Teknik Anadolu liseleri	396	392	391
Çok Programlı liseler	385	388	379

Tablo mesleki ve teknik Anadolu lisesi öğrencilerinin okuma, fen ve matematik alanlarında en başarısız öğrenciler olduğunu göstermektedir. Başka bir dille mesleki ve teknik okullar en başarısız öğrencilerin toplandığı okullardır. Bu durum mesleki ve teknik eğitime bakışı etkileyen en önemli faktörlerden birisidir.

Zaten düşük bir profile sahip olan mesleki ve teknik okulların durumların daha da olumsuz etkileyen harici etmenler de vardır. Bunlardan birisi mezunların eğitildikleri alanda değil çoğunlukla alan dışında çalışmalarını yapmaktır. Bu durum işverenlerin çalışanlarının eğitim aldıkları alana çok önem vermediklerini göstermektedir. İşveren için elemanın meslek okulundan mezun olması yeterlidir.

Tablo 4. 2008-2014 Yılları Arasında Mezunlarının Eğitim Alanları İçinde ve Dışında İstihdamı

Alan (Meslek alanı)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarından kendi alanında çalışanlar %	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Mezunlarından kendi alanı dışında çalışanlar %
Ulaşım Hizmetleri	2.00	41.27
Uçak Bakımı	17.91	39.52
Tekstil Teknolojisi	5.57	46.04
Tarım	1.73	35.15
Raylı Sistemler Teknolojisi	4.74	54.17
Plastik Teknolojisi	3.7	53.07
Motorlu Araç Teknolojisi	8.09	50.70
Metal Teknolojisi	6.59	54.66
Makine Teknolojisi	6.1	50.51
Laboratuvar Hizmetleri	18.28	55.76
Kimya Teknolojisi	1.89	46.31
İnşaat Teknolojisi	7.85	42.58
Elektrik ve Elektronik Teknolojisi	9.30	44.83
Deniz	4.61	34.98
Biyomedikal Cihaz Teknolojisi	2.10	40.32

Kaynak: Özer 2019

İhtisarlaşmayı önemsemeyen bu durum aslında ekonomiye de zarar vermektedir. Bunun nedeni genelde daha maliyetli olan mesleki ve teknik eğitimden istenilen verimin alınmamasıdır.

Mesleki ve teknik eğitimle ilgili bir diğer konu bu alanda özel öğretimin payıdır. Bu pay % 6 dır ve OECD ülkeleri içerisinde düşük olan paylardan birisidir. Ülke üretiminin büyük bölümünü yerine getiren özel sektörün bu konuda daha çok sorumluluk alması beklenirdi. Hem istedikleri elemanların yetiştirilemediğinden şikayetçi olmak hem de bu meseleye el atmamak çelişkili bir durum olarak görülmektedir.

Elde istatistikler olmamasına rağmen mesleki ve teknik okullarda ciddi bir devamsızlık ve okulu bırakma sorunu olduğu ifade edilmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim için özetle söylenecek olan şunlardır:akademik olarak en başarısız öğrencilerin rağbet ettiği, azalan öğrenci sayısının gösterdiği kadarıyla cazibesini kaybetmiş ve bu nedenle üniversite kapısında yığılmaya neden olmuş, ülke ekonomisi ve sanayisi ile organik bir kuramamış ve bunun sonucunda hızla gelişen sanayinin gerisinde kalmış bir eğitimin sistemi uygulayan ve bu nedenle istenen özellikteki elemanları yetiştiremeyen, özel sektörün ilgi duymadığı ve mezunlarının daha çok kendi alanları dışında istihdam edildiğidir.

Yıllar içerisinde ortaya çıkan sorunların çözülemediği ve birikerek kalıcı hale geldiği mesleki ve teknik eğitimde değişim yapmak ve sistemi güncelleştirmek çok zor bir iş olarak görünmektedir.

Bu raporun ikinci bölümünde MEB'in yukarıda ifade edilen sorunları çözebilmek için hangi politikaları takip ettiğini ve elde ettiği sonuçların bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Kaynakça

Bozgeyikli, H. (2019). Mesleki ve teknik eğitimin geleceği (Analiz Raporu: 2019/02). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. <https://ilke.org.tr/images/yayin/pdf/meleki-egitimin-gelecegi.pdf>

Ozer, M (2019) Reconsidering the Fundamental Problems of Vocational Education and Training in Turkey and Proposed Solutions for Restructuring, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi 39(2): 1–19

Özer M.ve Suna H E (2019) Future of Vocational and Technical Education in Turkey: Solid Steps Taken After Education Vision 2023, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, Cilt 10, Sayı 20, Güz

Yurdakul, S. (2019, Ekim) Mesleki ve Teknik Eğitime Bakış, Odak Analiz 4, Ankara:EBSAM